

[DOI: 10.52754/16947673_2023_34_7](https://doi.org/10.52754/16947673_2023_34_7)

Uluslararası Göçün Hedef ve Kaynak Ülke Üzerindeki Etkileri (Rusya-Orta Asya Örneği)

Dr. Aziza ERGESHKYZY*

Öz

Tarihin her döneminde, dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşanan yoksulluk, doğal afetler, savaş ve çatışmalar insanların başka bölgelere göç etmesini zorlayan nedenler arasında yer almıştır. Katılımı her geçen gün artmakta olan bu hareketlilik hem kaynak hem de hedef ülkeyi, toplumu, bireyi doğrudan ve dolaylı karşılıklı olarak etkileyerek olumlu-olumsuz birçok sonuçlar doğurmaktadır. Uzmanlara göre, dışarıdan gelen göç akımının hedef ülke için sosyo-ekonomik sonuçları bakımından göçmen işçilerin ülkede istihdam açığının giderilmesi, ekonominin birçok sektöründe ekonomik göstergelerin büyümesi ve bütçeye katkısı gibi olumlu sonuçları doğuracağı, kaynak ülke için ise işsizliği azaltacağı, döviz girdilerini arttıracığı öne sürülmektedir. Bunun yanı sıra, göçün her iki ülke için de olumsuz olduğu yönleri de bulunmaktadır. Bu bağlamda uluslararası göçmenlerin önemli kısmının ekonominin gölge sektöründe istihdam edildiği için vergi ödememesi, göç alan ülkenin mali şartlarını olumsuz etkilemesi gibi durumların yaşandığı da bir gerçektir. Bu olumsuz yaklaşımların aksine Rusya'daki demografik krizi Orta Asya topraklarından gelen göçmenlerin büyük ölçüde hafifletmesi, yerel halk için prestijli olmayan ve talep edilmeyen boş pozisyonların söz konusu göçmenler tarafından doldurularak hizmet sektörünün gelişmesine katkı sağlaması, göçmen işçilerin çoğu yasa dışı çalıştığı için, ucuz işgücü temin edilmesi gibi durumlar hedef ülkeye büyük bir kazançlar sağlamaktadır. Kaynak ülke bakımından nitelikli uzmanların ülkeden ayrılması, bilimdeki entelektüel potansiyelin bozulmasına, çalışma çağındaki genç nüfusun kitlesel göçü kaynak ülkede demografik sorunlara, ailelerin parçalanmasına, sokak çocuklarının artmasına yol açmaktadır. Diğer yandan göçmenlerin yurt dışında iken becerilerini, genel eğitim ve kültür seviyelerini geliştirmelerine, ülkesine döndükten sonra küçük ve orta ölçekli işletmeler kurarak kaynak ülkede orta sınıfın oluşumuna, kazandıkları gelirin toplumun yaşam standardının yükselmesine, göçmen olarak yaşadıkları ülkede iş bağlantıları kurarak ticaret, üretim gibi alanlarda ortak girişimler gerçekleştirebilmelerine olanak sağlayabilmektedir. Yaşamakta olan bu etkilerin çok yönlü bir şekilde ele alınması, göçün sonuçları itibarıyla daha iyi anlaşılabilmesine ve göç nedeniyle ortaya çıkan sorunların çözüme kavuşturulmasına imkân sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Göç, Rusya, Orta Asya, Olumlu Etkiler, Olumsuz Etkiler.

* Din Sosyoloğu, Ankara, Türkiye, hanboto2706@gmail.com, ORCID NO:0000-0002-3238-5801.

Effects of International Migration on Destination and Source Countries (Russia-Central Asia Example)

Abstract

In every period of history, poverty, natural disasters, wars and conflicts in various regions of the world have been among the reasons that forced people to migrate to other regions. This mobility, the participation of which is increasing day by day, creates many positive and negative consequences by directly and indirectly affecting both the source and target country, society and individual. According to experts, in terms of socio-economic consequences of the migration flow from abroad for the destination country, it is suggested that it will have positive results such as eliminating the employment gap of migrant workers in the country, growing economic indicators in many sectors of the economy and contributing to the budget, while it will reduce unemployment and increase foreign exchange inflows for the source country. In addition, migration has negative aspects for both countries. In this context, it is also a fact that a significant portion of international immigrants do not pay taxes because they are employed in the shadow sector of the economy, negatively affecting the financial conditions of the receiving country. Contrary to these negative approaches, the demographic crisis in Russia has been greatly alleviated by immigrants from Central Asian lands, vacant positions that are not prestigious and undemanded for the local people have been filled by these immigrants, contributing to the development of the service sector, and since most of the immigrant workers work illegally, cheap labor has been provided. Situations such as this provide great profits to the target country. From the perspective of the source country, the departure of qualified experts from the country leads to the deterioration of the intellectual potential in science, the mass migration of the young population of working age leads to demographic problems in the source country, the disintegration of families, and the increase of street children. On the other hand, immigrants can improve their skills, general education and cultural levels while abroad, help the formation of a middle class in the source country by establishing small and medium-sized businesses after returning to their country, increase the living standards of the society with the income they earn, establish business connections in the country where they live as immigrants, and collaborate in areas such as trade and production. Addressing these ongoing impacts in a multifaceted manner will enable a better understanding of the consequences of migration and resolution of the problems arising due to migration.

Keywords: International Migration, Russia, Central Asia, Positive Impacts, Negative Impacts.

Giriş

Göç günümüzde artık miktarı ve karmaşık yapısıyla giderek artmakta olan küresel bir olgudur. Dünyadaki ülkelerin çoğu göçmen işçiler için kaynak, transit ya da hedef ülke konumuna gelmiştir. Uluslararası emek göçünün sadece ekonomik değil, aynı zamanda karmaşık siyasal, sosyal ve kültürel bir fenomen olduğu bilinmektedir. Göçmen hareketliliği hem kaynak hem de hedef ülkenin işgücünün bileşimini önemli ölçüde etkiler, işgücü piyasasında yeni bir durum yaratır ve kaynak ülkenin sosyal, siyasal ve kültürel yaşamında olumlu, olumsuz birçok değişiklikler oluşturur. Özellikle göç, göçmenler ile yerli halk arasında etnik, ırksal, dinsel ve diğer kültürel farklılıklarıyla birçok sorunlara neden olabilir. Neredeyse tüm hedef ülkelerde bu tür sorunların örnekleri vardır. Bu çalışmada göçün hem kaynak hem de hedef ülke üzerindeki etkileri incelenerek aralarındaki ilişkilere değinilecektir.

Göçmen sayısı bakımından Rusya, ABD ve Almanya'nın ardından dünyada üçüncü sırada yer almaktadır. Rusya İçişleri Bakanlığı'nın verilerine göre bu ülkede, örneğin 2019'da 13 milyondan fazla göçmenin yaşadığı, bunun 7,5 milyondan fazlasının Orta Asya vatandaşlarından oluştuğu bilinmektedir ve bu sayı sadece resmi olarak kayıtlı olanları kapsamaktadır. Çünkü işgücü göçünün tamamı yasal olmadığından, işçi göçmenlerin tam sayısını söylemek zordur. Pandemi nedeniyle kapalı görünen sınırlara rağmen, Rusya'daki göçmen işçi sayısı, geçen yıl yaklaşık 2,3 milyon artmıştır. 1990'lı yıllardan sonra Orta Asya ülkelerindeki artan işsizlik ve yoksulluk, harap olmuş sosyal altyapı sürekli bir nüfus çıkışına neden olmuştur. Bu bölgeler için göçün ana nedenleri sosyo-ekonomiktir, ancak aynı zamanda siyasi faktörün de güçlü etkisi inkâr edilemez. Tacikistan'daki iç savaş, Kırgızistan'daki Batken olayları, devrim niteliğindeki iktidar değişikliği, Özbekistan'daki Andican olayları göçü itici faktör haline getirmiştir. Sovyetler Birliği'nin çöktüğü ve Demir Perde'nin ortadan kalktığı 1990'lı yıllarda Rusya'ya yönelen göç akımları günümüze kadar devam etmektedir. Rusya ile Orta Asya arasındaki bu göç koridoru, SSCB'nin dağılmasından bu yana dünyanın en istikrarlı koridorlarından biri konumundadır. Söz konusu yıllarda Rusya'ya giden yabancı göçmenler ağırlıklı olarak Moldova, Ukrayna, Beyaz Rusya vatandaşları iken, son zamanlarda Orta Asya cumhuriyetlerinden özellikle Özbekistan, Tacikistan,

Kırgızistan'dan gelenler ön sırada yer almaya başlamış ve bunlar hem kalıcı hem de geçici göç akımlarını oluşturmaktadır.¹ Bununla birlikte Kazakistan'daki ekonomik durum komşu ülkelere göre daha olumludur ve oradan Rusya'ya sadece öğrenciler ve girişimciler gitmektedir. Orta Asya cumhuriyetlerinden bu göçmen akımını durdurmak artık kolay değildir. Diğer yandan 1990'lı yıllarda Rusya'da nüfusta bir düşüş yaşanmış ve bu da işgücü açığına neden olmuştur. Bu ülke geleneksel olarak Orta Asya ülkelerinden gelen işçi göçmenleri için öncelikli bir ülke olarak kabul edilmektedir.² Örneğin, 2021 yılında sadece Orta Asya ülkelerinden 9.530.934 kişi iş bulmak için Rusya topraklarına girmiştir. Bu hususta ilk sırada Özbekistan, daha sonra Tacikistan ve en son Kırgızistan gelmektedir. Rusya Federal Göç Servisi'ne göre 2014'te Rusya'da Orta Asya'dan gelen tüm yabancı vatandaşların neredeyse %50'si 18 ila 29 yaşları arası, %20'si 30 ila 39 yaşları arasında iken³ uzmanlar, göçmen işçi profilinin son 15 yılda daha gençleştiğini, ilk dönemlerde yüksek eğitimli bireylerin payının %30 iken, 2019'da sadece %4 olduğunu açıklamıştır.⁴ Ukrayna savaşı nedeniyle Rusya, kendisine uygulanan yaptırımların sayısı bakımından dünyada birinci sırada yer almaktadır. Bunun sıradan vatandaşların ve işçi göçmenlerin gelirleri üzerinde olumsuz bir etkisi olmuştur ve bu etki devam etmektedir. Ekonomik durum, Rusya'da çalışan diğer işgücü göçmenleri gibi, Orta Asya kaynaklı göçmenleri de yeni kazanç kapıları aramaya zorlamaktadır. Sadece birkaç gün içinde, Orta Asya'dan gelen işçi göçmenlerin kazançları yüzde 20, hatta ondan da aşağıya düşmüştür. Rusya Milli Araştırma Üniversitesi profesörü Andrey Glazyev, koronavirüs pandemisinin Rusya'daki göçmen işçinin işini kaybettiği için ülkeyi terk edenlerin sayısının yüzde 40'a

¹Aysılı İlimbetova, Faktori i ekonomičeskie posledstviya jenskoy trudovoy migratsii v Rossii, Vestnik Moskovskogo Universiteta, (2013), S. 4, ss. 89-100.

²[https://migranty.org/analitika-i-otchjoty/analitika/tendencii-sovremennoj-trudovoj-migracii-v-centralnoj-](https://migranty.org/analitika-i-otchjoty/analitika/tendencii-sovremennoj-trudovoj-migracii-v-centralnoj-azii/?fbclid=IwAR0fXSPoBHXEE26Mc5xZrCrxyZVVCvoF2z9za0Dz8Xdyy8nVDYor5hRPih0)

[azii/?fbclid=IwAR0fXSPoBHXEE26Mc5xZrCrxyZVVCvoF2z9za0Dz8Xdyy8nVDYor5hRPih0](https://migranty.org/analitika-i-otchjoty/analitika/tendencii-sovremennoj-trudovoj-migracii-v-centralnoj-azii/?fbclid=IwAR0fXSPoBHXEE26Mc5xZrCrxyZVVCvoF2z9za0Dz8Xdyy8nVDYor5hRPih0)

³Sergey Abashin, İ zdes' i tam: transnatsional'nie aspektı migratsii iz Tsentral'noy Azii v Rossii, Vostok na Vostoke, v Rossii i na Zapade: transgraničnie migratsii i diaspory, Bildiri Kitabı, (2016), ss. 159-176, St. Petersburg.

⁴https://www.ng.ru/politics/2022-06-02/1_8452_migrants.html

indiğini, mevcut Rusya karşıtı yaptırımların ise, göçmen sayısını yüzde 50-60'a kadar daha azaltabileceğini vurgulamıştır.⁵

İşgücü Göçünün Göç Alan Ülke Üzerindeki Etkileri

Orta Asya ülkelerinden gelen göç akınının Rusya için yol açtığı sosyo-ekonomik sonuçlarına göre, bazı uzmanlar, yabancıların gelişinin ülkede istihdam açığının giderilmesi, ekonominin birçok sektöründe ekonomik göstergelerin büyümesi ve bütçede vergi gelirlerinin artması gibi kazançların olumlu sonuçlarına dikkat çekmektedir. Ancak, Rusya için göç akınının sonuçlarının oldukça olumsuz olduğuna işaret eden birçok uzman da vardır. Fakat durumun söylenildiği kadar olumsuz olmadığını düşünmekteyiz. Birincisi, göçmenler çalışma çağındaki nüfusu artırıyor. İkincisi, göçmenler arasında doğal olarak göç etme olasılıkları daha yüksek, daha eğitilmiş insanlar var. Bu, onlara yeni beceriler kazandırdıkları ve işgücü piyasasındaki önemli boşlukları doldurdıkları anlamına gelmektedir. Üçüncüsü, araştırmalar göçmenlerin ekonomiye devletten yardım olarak aldıklarından daha fazla vergi ve sosyal katkı şeklinde katkıda bulunduğunu göstermektedir. Dördüncüsü, vasıflı göçmenler, teknolojik ilerlemenin yanı sıra araştırma ve yeniliğin gelişmesine de katkıda bulunur. Bütün bunlar hedef ülkeyi orta ve uzun vadede daha da zenginleştirmektedir.⁶

Ekonomik yönden gelişmiş ülkeler göç hareketine karşı tedbirli olmasına rağmen, işgücü ve nüfus projeksiyonları farklı şeylere işaret etmektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin işgücü ihtiyacı uluslararası göçün en önemli nedenidir. Bu istihdam ihtiyacının herhangi bir emek ve para sarf edilmeden, ucuz işçiler tarafından doldurulması iktisadi yönden hedef ülkenin kazancıdır.⁷ Rusya ekonomisinin özellikle yüksek vasıf gerektirmeyen ve düşük ücretli bazı sektörlerinde işgücüne çok ihtiyaç vardır. İşgücü kaynaklarının kıtlığı, son yıllarda Rusya ekonomisinin büyümesini önemli ölçüde yavaşlatmaktadır. Rusya Devlet İstatistik

⁵<https://cabar.asia/ru/migranty-iz-tsentralnoj-azii-uezzhayut-iz-rossii>

⁶<https://guru.nes.ru/dialogi/migracziya-i-ekonomicheskij-rost-slozhnyie-vzaimosvyazi.html>

⁷ Abdurrahman Yılmaz, Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri, Turkish Studies, (2014), S. 9/12, ss.1694-1695.

Komitesi'ne göre, 2005 yılında sektörlerde her beş kişiden biri eksikti. 2007-2010 yılları arasında Rusya endüstrisindeki açık pozisyonların sayısı 3-5 kat artmıştır. Rusya Milli Araştırma Üniversitesinin araştırmacıları, Rusya'nın işgücü açığı gittikçe artmakta olduğundan bahsetmektedir. 2018'de Rusya'da çalışma çağındaki nüfus 76,2 milyon kişi iken, 2020'de 75,4 milyon ve 2022'nin sadece ilk iki ayında 50,8 milyon kişiden ibaret kalmıştır. Uzmanlara göre, yerel ekonominin önümüzdeki 50 yılda 35 ila 70 milyon göçmene daha ihtiyacı olacaktır.⁸ İşgücü göçmenler bu eksikliği kısmen de olsa telafi etmektedir. Yani, yabancı işgücü genellikle Rus vatandaşları için prestijli olmayan ve bu nedenle yerel halk tarafından talep edilmeyen boş pozisyonları doldurmaktadır. Yabancı işgücünün emeğinin verimliliği ve kalitesi oldukça yüksektir. Kendi açısından rekabet, yerel nüfus için iyi kılavuzlar ve teşvikler sağlamaktadır. İşçi göçmenler, işgücü piyasasında Rusya'nın yerli nüfusu için çekici olmayan bu sektörlerde çalışarak, hizmet sektörlerinin gelişmesine katkıda bulunur ve tüm nüfusun yaşam kalitesi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olmaktadır. Zaten bu gibi göç alan ülkelerde kendi vatandaşlarının vasıfsız işleri yapmayı tercih etmemesinden ve demografik kriz ile toplumda yaşlı kesim oranının artmasından dolayı sosyal güvenlik sisteminin çökme riskine karşı çalışma yaşındaki bireylerle ihtiyaç duyulmaktadır. Rusya, göçmenler için sosyal yardımlara, örneğin Batı Avrupa'dan çok daha az para harcadığı için, Orta Asya ve diğer ülkelerden gelen göçmenler Rusya'nın bütçesi için o kadar da külfetli olmadığı açıktır.⁹ Son zamanlarda genel göçmen sayısında da azalma yaşanmaktadır. Ülkenin birçok bölgesi artık göçmen işçi eksikliğinden şikâyet etmektedir. Rusya Milli Araştırma Üniversitesine göre göçmenlerin Rusya'yı terk etmesi sonucunda işçi açığının yüzde 80'e çıkabileceğinden kaygı duyulmaktadır. Bu durum konut ve kamu hizmetlerinin her türlü fiyatlamalarında artış yaşanacağına işaret etmektedir. Göçmenler Federasyonu, bu durumun istikrara kavuşmasını ve Rusya'nın göçmen işçileri çekmek için bir program geliştirmesini ümit etmektedir.¹⁰

⁸ Vera Rakovskaya, Natalya Solovyova, İ Tumanova, Trudovaya migratsiya: posledstviya dlya stran-donorov i stran retsipientov, Jurnal Sovremennie problemy nauki i obrazovaniya, (2013), S. 3.s.2; <https://cabar.asia/ru/migranty-iz-tsentralnoj-azii-uezzhayut-iz-rossii>,

⁹ Uran Ergeshbaev, Sovremennaya trudovaya migratsiya naseleniya stran Tsentral'noy Azii v Rossii, Nauçnye Vedomosti, (2009), S 7, ss.74-81, s.59; Yılmaz, a.g.e.s.1695.

¹⁰<https://cabar.asia/ru/migranty-iz-tsentralnoj-azii-uezzhayut-iz-rossii>.

İstatistiklere göre, Batı yaptırımlarıyla bağlantılı olarak Rusya'dan işgücü göçmen işçi çıkışı yaşanmaktadır. Bununla birlikte, örneğin Rusya Araştırma ve Uzmanlık Enstitüsü gibi resmi kurumlarda Orta Asya ülkelerinden gelen işgücü göçünün hala kârlı olmaya devam ettiği, yeri geldiğinde ise göçmenleri nasıl geri çekmek gerektiğine dair öneriler ve geniş bir rapor hazırlandığından bahsedilmektedir. Bu yılın ilk çeyreğinde 60 000'den fazla kişi, yani geçmişe göre 2,6 kat daha fazla göçmenin Tacikistan'a, 133.000 işçi göçmeninin Özbekistan'a geri döndüğü bilinmektedir. İşgücü göçü, Rusya için nesnel bir gerekliliktir. Rusya Araştırma ve Uzmanlık Enstitüsü'nün verdiği raporda, bu alandaki politikanın iyileştirilmesi gerektiği fikri iddia edilmektedir. Alanın uzmanları, yerel halkın çok çalışma gerektiren işleri az parayla doldurmaya hazır olmadıklarını, bu işgücü açığı, özellikle BDT (Bağımsız Devletler Topluluğu) ülkelerinden gelen yabancı işgücü akışıyla doldurulmaya devam edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bahsedilen rapora göre göçmen işçiler işgücünün yaklaşık %12'sini oluşturmaktadır. Enstitü uzmanları, ülkede ekonomik durum zayıfladığında işgücü göçmen işçilerin bir tampon görevi gördüklerini, ancak bir kriz ortaya çıktığında ilk işten atılanlar onlar olduklarını açıklamaktadır. Rapor, göçmenlerin Rusya'daki ücretleri olumsuz etkilediği görüşüne katılmamaktadır. Hatta, göç akımlarının ilk ve orta eğitimli profesyonellerin maaşları üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabileceğini iddia etmektedir. Onların fikrinde göç, düşük vasıflı sektörlerde işgücü piyasasındaki rekabeti canlandırmaktadır ve bunun sonucunda yerel işçiler daha yüksek maaşlı işlere geçmektedir. Aynı zamanda işgücü göçündeki işçiler yüksek vasıflı ve yüksek ücretli işlere başvuramazlar, bu nedenle yüksek eğitimli yerel uzmanların maaşlarını hiçbir şekilde etkilemezler, hatta göçmen işçiler arasında daha yüksek tasarruf eğilimi nedeniyle enflasyon yavaşlayabilmektedir. Moskova Devlet Spor ve Turizm Üniversitesi öğretim üyesi Aleksey Korshunov göç politikasını değiştirme ile ilgili meseleler artık duygusal bir düzlemde ekonomik bir düzleme geçmesi gerektiğini, endüstrilerin gelişmesi için göçün hedef ülke tarafından varsa önemi, o zaman göçmenlerin topluma entegrasyonlarını sağlamak için onların yaşam ve çalışmalarına normal koşullar yaratmak gerektiğini savunmuştur ve Rusya'ya ucuz işgücü akışı engellenirse, gelecekte ülkenin ekonomisinin buna tepkisini merak ettiğini dile getirmiştir. Yine bir Rus akademisyen Mikhail Burda'ya göre, Rusya

Federasyonu'ndaki işgücü göçmenlerin çoğunlukla vasıfsız olduklarını ve göçmenlerin maaşlarının yarısından üçte ikisine kadarının ev sahibi ülkede gıda ve gıda dışı mal ve diğer hizmetleri satın almada harcandığını, dolayısıyla Rusya'daki iç pazarın kapasitesini artırmaya yardımcı olduklarını belirtmiştir.¹¹ Orta Asya toplumlarında önemli sosyal yükümlülüklerden olan çocukların doğumu, erkek çocukların sünneti, düğünler, cenazeler ve anma törenleri gibi önemli olaylar toplu şölenlerle gerçekleşmektedir. Bir göçmenin sosyal statüsüne yatırımı sadece kendi için değil, aynı zamanda üyesi olduğu akraba, komşu, arkadaş gibi sosyal ağları güçlendirmek ve genişletmek için de gereklidir. Ağlar, karşılıklı sevgi, güven ve yardımlaşma ilişkisini güçlendirir, göçmenin ailesinin anavatandan kopmamasını ve kendisine geri dönmesini sağlar. Onun için Orta Asya'lı işgücü göçmenleri Rusya'da çalışmanın ve kalmanın yasallaştırılmasıyla ilgili ne kadar çok sorun yaşarlarsa, onlara yardım edecek olan kendi ağlarına o kadar çok ihtiyaç duymaktadır. Bir göçmen, Orta Asya'daki bu ağlarla üyeliğini sürdürmek için daha fazla para ve çaba harcamaktadır.¹²

İşgücü göçmenlerinin önemli bir kısmı ekonominin gölge sektöründe istihdam edildikleri için devlete vergi ödememektedir, bu durum yerel bütçelerde önemli kayıplara yol açsa da,¹³ işverenler tarafından bu tür göçmenler ucuz işgücü olarak daha cazip görülmektedir. 1974-92 yılları arasında Avrupa'da yapılan bir araştırmada vergi yükünün göçmenler sayesinde hafiflediği açıklanmıştır. Fakat vasıfsız göçmen işçilerin artması düşük vergiyi, yüksek vasıflı işçilerin artması yüksek vergiyi azalttığı bilinmektedir.¹⁴ Göçün refah devleti üzerindeki etkisine ilişkin göçmenlerin vergi sistemi üzerinde ağır bir yük olduğundan endişe duyulduğunu, eğitim düzeyi düşük olanlar, yaşlılar ve işsizlerin en çok endişe duyduğunu

¹¹Rakovskiyaya ve diğerleri, a.g.e.s. 3; https://www.ng.ru/politics/2022-06-02/1_8452_migrants.html.

¹²Abashin, a.g.e. s.168, 171, 172; <https://versia.ru/migranty-iz-srednej-azii-ustanavlivayut-svoi-poryadki>.

¹³Ergeshbaev, a.g.e. s.58

¹⁴ akt. Tülin Canbay ve Osman Gülden, Göçün Mali Etkileri, Türk Göçü 2016 Seçilmiş Bildiriler (2016), s. 99, bkz. Razan-Sadka-Swage (2002), s.169.

gösteriyor.¹⁵ İşgücü göçüne katılan göçmenler her zaman yüksek vasıflı olmamaktadır. Göçün gerçek ekonomik ve sosyal etkilerini yansıtması gerekmesede popüler olan bir görüş, göçün kamu maliyesine getirdiği değişikliklerdir. Göçmenler gerçekten “verdiklerinden fazlasını mı alıyorlar, yoksa tam tersi mi” hususu dikkat çeken çok tartışmalı bir konu olarak gündemdeki yerini korumaktadır. Göçmenlerin kamu hizmetlerinden yararlanma düzeyini ölçmek zordur, ancak bu hizmetler için ödenen vergi ödemelerinin hesaplanması yalnızca yeni bir karmaşıklık düzeyi ekler. Çocuğu devlet okuluna giden bir göçmen, yüksek vasıflı bir işçinin çocuk bakım hizmetlerini sağlamaktadır ve her ikisi de devlete vergi ödemektedir.¹⁶ Sivil Dayanışma hareketinin başkanı Georgy Fedorov ise, yerli nüfus ve ülkenin kalkınmasına gerçek bir katkı sağlayabilecek yüksek vasıflı yabancı uzmanlarla ilgili olarak ekonomik teşviklere ihtiyaç olduğunu, işçi göçmenlerin büyük bir kısmının eğitimsiz, genellikle dil bilgisi olmayan ve çevrelerinin kültürünü anlamayan insanlar olduğu için, bu tür yerleşim bölgelerinin dini aşırıcılık ve etnik köken için bir üreme alanı haline gelebileceğini vurgulamıştır. Sivil aktivist Aleksey Yegorkin, esasen Ukrayna-Rusya savaşından dolayı yüksek teknolojiler alanında profesyonel eğitim almış, ekonomik açıdan başarılı ve aktif bir vatandaş kitlesinin Rusya Federasyonu'ndan ayrılıyor olduğunu, ülkenin zaten bilişim alanında personel sıkıntısı çektiğini ve çok talep gören mesleklere sahip birçok vatandaşın Ukrayna-Rusya savaşından dolayı Orta Asya ülkelerine beyin göçüne katkıda bulunduğunu ve karşılığında kapıları düşük vasıflı ve marjinal aktörlere açıldığını belirtmiştir.¹⁷

Göçmen işçi akınının kontrolsüz akışı ve arzın gerçek emek talebi ile koordinasyonunun olmaması, göçmenlerin ek işgücüne ihtiyaç duyan sektör ve bölgelerde değil, başka yerlerde olması, olumsuz sonuçları doğurmaktadır. Böylece işgücü göçmenlerin akınının, tarımın gelişmesine katkıda bulunması için beklenirken, aksine tarım bölgelerine değil, esas

¹⁵İnsani Gelişme Raporu, Posledstviya dlya mest proishojdeniya i mest naznaçeniya (2009), s. 87. <https://studylib.ru/doc/2107309/glava-4--posledstviya-dlya-mest-proishozhdeniya-i-mest>.

¹⁶ <https://studylib.ru/doc/2107309/glava-4--posledstviya-dlya-mest-proishozhdeniya-i-mest>, s.88

¹⁷https://www.ng.ru/politics/2022-06-02/1_8452_migrants.html

olarak Rusya'nın Avrupa kısmına, büyük şehirlere doğru yönelmektedir. Günümüzde işgücü göçmenlerin önemli kısmı büyük şehirlerde bulunmaktadır, sanki uzun yıllar boyunca bu bölgeler onlar için ayrılmış gibi ve bu durum göçmen gettolarının ortaya çıkmasına neden olabilir. Rus inşaat ve tarımının artık göçmenlerin emeği olmadan yaşayamayacağından bahsedilir. Ancak göçmenler ise inşaat ve tarım olmadan yaşayabilirler, yavaş yavaş daha fazla yeni profesyonel alanlar işgal edebilirler.¹⁸ Göçmenler birikimlerinin büyük payını anavatanlarına göndermektedir, bu da ev sahibi toplumdaki etkin taleplerinin artmasına ve sermayenin alıcı ülkenin ekonomisine yeniden yatırılmasına katkıda bulunmamaktadır. Rusya'daki göçmen işçilerin anavatana gönderilen dövizlerin az miktarı para transferleri şeklinde, çoğu ise nakit olarak ülke dışına çıkarılmaktadır. Göçmen işçi havalelerinin şeffaf olmaması nedeniyle Rus ekonomisi daha az vergi almaktadır.¹⁹ Rusya'daki ödeme sistemlerinden birinin başkanı Nesterov, yabancı işçilerin gelirindeki artışın, yüzbinlerce Orta Asya vatandaşına Rusya'ya girme hakkının affı ile ilişkili olduğunu iddia etmiştir. Ona göre, ülkedeki işgücü ihtiyacı o kadar yüksek ki, göçmenlerin maaşları, aynı endüstrilerde yerel sakinlerin maaşlarına neredeyse eşit düzeydedir. Böylece, işçi göçmenler iç kalkınmanın büyümesine katkıda bulunsun da, Rusya ekonomisinden etkileyici paralar çekilmektedir.²⁰ Örneğin, 2008'de Tacik işçi göçmenlerin anavatanlarına transferleri 2 milyar doları aşmış iken, geçen yılın sadece Temmuz-Eylül ayı içinde göçmenler tarafından gönderilen havale rekoru kırmıştır, örneğin bu iki ayda Rusya'dan Özbekistan'a 2,29 milyar dolar gönderilmiştir.²¹ Ancak, zorunlu göçün yerel sakinlerin çalıştığı yerel işgücü piyasaları üzerindeki etkisini değerlendiren araştırmalar, bu etkinin ortalama olarak olumlu olduğunu göstermektedir. Örneğin, Dünya Bankası'ndan bir grup araştırmacı bu konuda bir analiz yürütmüş ve araştırmaların %45 ila %52'sinin zorunlu göçmen akını

¹⁸ <https://versia.ru/migranty-iz-srednej-azii-ustanavlivayut-svoi-poryadki>

¹⁹ Rakovskaya ve diğerleri, a.g.e. s. 4

²⁰ <https://versia.ru/migranty-iz-srednej-azii-ustanavlivayut-svoi-poryadki>,

²¹ Elena Novojilova, Sovremennie mejdunarodnie migratsii: priçini, osobennosti, posledstviya, Jurnal Obşestvo. Sreda. Razvitie.(2013), S.1/26, s.102; <https://versia.ru/migranty-iz-srednej-azii-ustanavlivayut-svoi-poryadki>.

sonucunda yerel hane halklarının refahında bir iyileşme olduğunu bulmuştur.²²

Göçün sadece ekonomik değil, demografik gelişmeye ve hedef ülkedeki beyin göçüne de katkıda bulunduğu öne sürülebilir. Nitekim komşu ülkelerden Rusya'ya nüfus akışının olumlu bir sonucu olarak, her şeyden önce ülkedeki demografik krizin hafifletildiği belirtilmelidir. Nüfusun azalması sonucunda Rusya Federasyonu nüfusundaki düşüşü büyük ölçüde telafi eden, Eski Soveytler Birliği Cumhuriyetlerinden gelen göç akınıdır.²³ 2006'dan beri Rusya, yılda bir milyona kadar çalışma yaşında olan insanı kaybetmektedir. Bu nedenle göç akımı uzmanlar tarafından Rus ekonomisinin gelecekteki yenilikçi gelişimi için işgücü kaynaklarını yenilemenin göçmenleri ülkeye çekmenin en uygun yolu olarak görülmüştür. Fakat göç nedeniyle işgücü kaynaklarını ithal eden ülkelerin demografik durumunun iyileştirilmesi, tüm araştırmacılar tarafından olumlu bir etki olarak görülmemektedir. Bazı uzmanlara göre kârın kaynağı emek değil akıldır, emek yalnızca akli gerçekleştirmenin bir aracıdır. Sonuç olarak, ülkedeki demografik durumun iyileştirilmesi ancak "akıllı" işgücü kaynaklarının çekilmesiyle mümkündür.²⁴

Göçün farklı şekillerde algılanmasının da kendince bir anlamı vardır. Bundan dolayı yerel halk ile göçmen gruplar arasında sosyal gerilimler oluşabilmektedir. Araştırmalara göre, her beş Rus'tan biri göçmen akınına karşı olumsuz bir tavır sergilemektedir.²⁵ Yerel halk genellikle göçmenlere olumsuz bakar, çünkü onların işlerini elinden almasından, sağlık ve eğitim gibi alanlarda sosyal yardımlar isteyerek devlete yük olmasından, toplumsal gerilimler yaratmasından ve hatta suç oranlarını artmasından korkarlar. Örneğin, nüfusun artması eğitime ayrılan bütçeye yük oluşturur, böylece eğitimin kalitesi düşer.²⁶ Göçmenlerin statülerini yasallaştırma konusunda birtakım sorunlarla karşılaşmaktadır. Bir göçmenin Rusya'da yasal olarak kalmasına ve çalışmasına izin verecek mevcut yasal süreç karmaşık ve zorlu

²²<https://guru.nes.ru/dialogi/migracziya-i-ekonomicheskij-rost-slozhnyie-vzaimosvyazi.html>.

²³ Ergeshbaev, a.g.e. s.59

²⁴ Rakovskaya ve diğerleri, a.g.e. s.3-4.

²⁵ Rakovskaya ve diğerleri, a.g.e. s.3.

²⁶ Canbay ve Gülден, a.g.e. s. 99

olduğundan çok çaba gerektirmektedir. Rusya vatandaşlığı almak ise son derece zordur. Dolayısıyla göçmenlerin önemli bir oranı “yarı yasal” durumdadır.²⁷ Ekonomik kaygılar ve güvenlik korkuları bir kısır döngü içinde birbirini güçlendirebilir. Geçici veya yasa dışı statüsünde olan veya işsizlik nedeniyle marjinalize edilen göçmenler, güvenlikleriyle ilgili yerel kaygıları haklı çıkaracak şekilde antisosyal veya suç teşkil eden eylemlerde bulunabilirler. Bu, işgücü piyasasında daha fazla ayrımcılığa yol açarken uygun politikaların oluşturulmasını zora sokabilmektedir. Bu şekilde göçmenler hedef ülkenin uyum politikasına yük oluşturur. Çünkü göçmenlerin yeni çevreye, yeni topluma, onun gelenek ve kültürüne uyum sağlayamaması suç olaylarını doğurabileceği için göç alan devletin entegrasyon politikasına kamu fonlarını ayırması gerekmektedir. Yasa dışı, kontrolsüz göçten dolayı kültürel farklılıklardan kaynaklanabilen gerginliklerin çözümü için göçmenlerin çalıştığı yerlerde güvenlik hizmetleri daha da yoğunlaştırılır, dolayısıyla savunma hizmetinin artırılması ülke bakımından maddi bir kayıp oluşturabilmektedir. Önlemin alınmaması belki de yerel nüfusu tehdit eden çeteler veya diğer asosyal örgütlerin oluşumuna yol açabilmektedir.²⁸ Rusya İçişleri Bakanlığı raporlarına göre, Rusya Federasyonu topraklarındaki göçmen kişiler, BDT üye devletlerinin vatandaşları da dahil olmak üzere 2022 yılının Ocak-Kasım aylarında 33,7 bin suç işlemiştir ve bu oran 2020'ye göre %6,3 daha fazladır.²⁹ Göç, birçok ülke için tartışmalı bir konu olmaya devam ediyor. Kültürel olarak farklı yeni gelenlerin varlığı, özellikle geleneksel olarak homojen toplumlarda sorun yaratabilmektedir. 2001 yılında ABD'ye yönelik saldırılardan bu yana, güvenlik kaygıları siyasi gündemin ön sıralarına taşınmıştır. Önemli bir sorun, yabancıların sadakat eksikliği ve terörizm tehdidi ile ilişkilendirilmesindedir. Güvenlik endişeleri, göçle ilgili popüler tartışmalarda sıklıkla dile getirilen, göç ve suç arasındaki görünüşteki bağlantılardan da kaynaklanmaktadır. 2002 yılında Avrupa Topluluğu Araştırmasına katılanların %70'inden fazlasının göçmenlerin ülkenin suç

²⁷ Sergey Abashin, Vozvraşenie domoy: semeynie i migratsionnie tsenarii v Uzbekistane, Ab Imperio, (2015) 3, s. 130

²⁸ <https://guru.nes.ru/dialogi/migracziya-i-ekonomicheskij-rost-slozhnyie-vzaimosvyazi.html> ; Canbay ve Gülden, a.g.e. s. 99.

²⁹ <https://versia.ru/migranty-iz-srednej-azii-ustanavlivayut-svoi-poryadki>

sorunlarını şiddetlendirdiğini açıklamaktadır, bu rakam Almanya, Çek Cumhuriyeti ve Norveç'te %85'in üzerine çıkmıştır. Gerçek veriler bu fikirleri desteklemeyebilir. Ancak ülkeler arasında göçmen suç oranlarında önemli farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. 2000 tarihli ABD raporundan elde edilen veriler, her etnik grupta, genç erkekler arasındaki hapsedilme oranının, eğitim düzeyi düşük olanlar da dahil olmak üzere göçmenler arasında en düşük olduğunu göstermiştir. Göçmenlerin yerel halkın sosyo-ekonomik konumunu baltalayacağına dair korkular ampirik olarak test edilmiştir. Daha önce belirtildiği gibi, bazı bireyler ve gruplar için bu tür etkiler olumlu, diğerleri için olumsuz olabilir. Bu durumun göçmen işçiliğinden kaynaklandığını gösteren hiçbir şey olmasa da, yine de yerel işçiler kendi işlerini sürdürmenin bir yolunu ararken göçmen karşıtı bir söylemleri oluşturmaktadır. Göçün şimdiye kadar genel halk tarafından geniş çapta kabul gördüğü yerlerde bile bu tür görüşler değişebilmektedir.³⁰ 2016'da Moskova'da bir göçmen çocuk bakıcısının çocuk cinayeti, 2017'nin Nisan ayında 16 kişinin ömrünü alan St. Petersburg metrosundaki terör saldırısı ve 2022 yılının Ekim ayında Belgorod askeri eğitim sahasında 11 kişinin ölümüne neden olan bir terör eyleminin Orta Asyalı göçmenler tarafından gerçekleştirilmesi gibi olaylardan dolayı Orta Asyalı göçmenlere yönelik olumsuz algı göç politikasının sertleşmesine neden olabilmektedir.³¹

İşgücü Göçünün Göç Veren Ülke Üzerindeki Etkileri

İşgücü göçünün göç veren ülke üzerinde kaynak ülkelerdeki işsizliği ve eksik istihdam düzeyini azaltmak, göçmenler ve aracı firmalar tarafından kaynak ülkenin milli ekonomisine para yatırılması yoluyla istihdam oluşturmak, nüfusun yaşam standardını iyileştirmek ve yoksulluğu azaltmak gibi olumlu etkileri bulunmaktadır. Ayrıca para transferleri, ulusal para biriminin konumunu güçlendirmekte, dış ticaret ortamındaki dalgalanmaları yumuşatmakta, ülkenin GSYİH büyümesini hızlandırmakta, altın ve döviz kaynaklarını artırmaktadır. Tarihsel-yapısalcı kuramcılar, göçmen dövizlerinin hedef ülkenin ekonomisine zarar verdiğini iddia ederken, neo-liberal yapısalcı kuramcılar bunun tam tersini

³⁰ İnsani Gelişme Raporu, a.g.e. s. 89

³¹ <https://regnum.ru/news/polit/3738627.html>

savunmaktalar.³² Bunun yanısıra yurt dışında çalışan göçmen işçilerin becerileri ve organizasyon kabiliyetleri gelişir. Bu nedenle, daha ileri teknolojilere, daha yüksek çalışma standartlarına sahip bir ülkede kalmak, göçmenlerin genel eğitim ve kültürel seviyelerini yükseltir. Göçmen işçi ülkesine döndükten sonra, küçük ve orta ölçekli işletmelerin oluşturulması için başlangıç sermayesi birikimiyle kaynak ülkede bir orta sınıfın oluşmasına katkıda bulunur.³³ Merkez-çevre kuramcıları ise, bunun tam tersine kaynak ülke işgücünü elinden alarak fakirliğe ittiğini, gelişmiş bölgelerden geri kalmış bölgelere sermaye hareketinin dengesizlik oluşturduğunu savunmaktadır.³⁴ Neo-Keynesçiler de özellikle yüksek vasıflı işçilerin göç etmesinde, göçün bir sonucu olarak emek ihraç eden ülkenin ekonomik durumunda bozulma olasılığı bulunduğunu iddia etmektedir.³⁵ İşgücü göçüne katılan göçmenlerin kendi ülkelerine kazandırdığı katkıların en başında işçi dövizleri gelmektedir. Bu girdiler kaynak ülkeler için ciddi bir finansman kaynağı teşkil etmektedir.³⁶ Döviz girdilerin sayesinde hem ithalatın finansmanı sağlanmakta hem de dış ticaretin açıkları hafifletilmektedir. Bu havaleler kaynak ülkenin hem ekonomik yönden kalkınmasına hem de sosyal çevre bakımından gelişmesine büyük bir katkı sağlamaktadır.³⁷ Nitekim Tacikistan ile Kırgızistan'a gönderilen döviz girdisinin yüzde altmıştan fazlası Rusya'daki göçmenler tarafından aktarılmaktadır. 2016'da işgücü göçüne katılan göçmenlerin ekonomiye katkısı, Kırgızistan'ın GSYİH'sinin % 34,5'ine, Tacikistan'ın % 26,9'una karşılık gelmiştir.³⁸ Uzmanlar, Kırgızistan ekonomisi göçmenlerden her yıl yaklaşık 1 milyar dolar gelir elde etmekle birlikte göçün bugün ülkeye yarardan çok zarar verdiğine inanmaktadır. Çünkü bu tür bir gelirin

³² Ayhan Gençler ve Murat Çiftçi, Dış Ticaretin Finansmanında Göçmen Gönderilerinin Rolü: Türkiye Örneği, *Sosyoekonomi Dergisi*, S. Ocak-Haziran,1, (2012), s. 312

³³ Rakovskya ve diğerleri, a.g.e. s. 5

³⁴ Yusuf Adıgüzel, *Göç Sosyolojisi*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara (2016), s. 30

³⁵ Askar Akaev, *Migratsiya: formı i rol' v uluçşeniı kaçestva jizni naseleniya*, *Jurnal Ekonomiçeskie Nauki*, (2017) S. 2, s. 197

³⁶ Canbay ve Gülden, a.g.e. s. 98

³⁷ Mustafa Aykaç, Umut Yertüm, *Avrupa Birliği Göç Politikalarının Gelişimi: Misafir İşçi Kabulünden Sığınmacı Akınına*, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (2016) S. 70, s. 11

³⁸ Gülbahar Üçler ve Şerife Özşahin, *Göçmen Gönderileri ve Reel Efektif Döviz Kuru İlişkisi: Gelişmekte Olan Ülkelerde Hollanda Hastalığı Etkisi Üzerine Ampirik Bir Analiz*, *Journal of Turkish Studies (Türkiye Araştırmaları Dergisi)*, (2017), V 12/24, s.827

arkasında, hakları korunmayan göçmenlerin manevi aşağılanması eşlik ettiği birçok sorunlar da bulunmaktadır.³⁹

Uluslararası emek göçü, sadece kaynak ülke bakımından ülkenin kalkınmaya ve işsizlik oranını düşürmeye destek veren bir olgu değildir. Uluslararası para havaleleri kaynak ülkelerdeki beslenme, sağlık ve yaşam koşullarına olumlu katkıda bulunmaktadır. Göç etmenin hem göçmenlere, hem de ailelerine en çok ekonomik yönden yararlı olduğu bilinmektedir. Zaten diğer türlü göçe başvurulmayacağı, göç hareketinin genelde hedef ülkelerdeki işverenler tarafından talep olunan bir durum olduğu yönündedir.⁴⁰ Aynı zamanda göçmen işçi ulaştığı ülkede kazandığı paraları geride kalan yakınlarının zorunlu ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik gönderiler neticesinde göç veren ülkeye döviz girişi sağlanmaktadır. Gelen para havaleleri geride kalan aile üyelerinin ihtiyaçlarını karşılar, bunların refah seviyelerinin iyileşmesine ve kimi zaman yatırım olarak önemli bir kaynak oluşturmaktadır. İşgücü kaynaklarının göçmenler tarafından kaynak ülkelerdeki kronik açık sorunların aktarılan dövizler aracılığıyla çözülmesi ve hedef ülkedeki artan iş talebinin giderilmesi şeklinde önemli bir katkı sağladığı bilinmektedir.⁴¹ Göçmenlerin ülkelerine aktardıkları sadece maddi yardım değildir, işgücüne katılan göçmenler göç sürecinde iken yeni tecrübeler, becerilere sahip olmaktadır ve hedef ülkenin kültüründen tesir alarak, tutum ve davranışlarında da değişiklikler oluşmaktadır. Bu tür kültürel değişikliklerin kendi ülkesine aktarılmasının sosyal sermayeyi güçlendirmektedir.⁴² Göç, tıpkı uluslararası ticaret gibi, insanların uzmanlaşmalarına ve güçlü yanlarından yararlanmalarına izin veriyor. Faydaların çoğu göçmenlere gidiyor, ancak bir kısmı finansal ve diğer akışlar yoluyla hedef ülkenin yanı sıra kaynak ülkenin sakinlerine de gidiyor. Araştırmalara göre, göçün istihdamı artırdığını, yerel sakinlerin yerinden edildiğine dair bir kanıt olmadığını ve yatırımın bu sürece aktif olarak katkı verdiğini bilinmektedir.⁴³ Bununla birlikte, göçmenler genellikle

³⁹ <https://www.azattyk.org/a/1334947.html>

⁴⁰ Memişoğlu ve Yiğit, Uluslararası Göç Ve Kalkınma: Teori Ve Güncel Meseleler, Yıldız Social Science Review, (2019), C. 5, S. 1, s. 47

⁴¹ Akaev, a.g.e. s. 200; Gençler ve Çiftçi, a.g.e. s. 306

⁴² Yılmaz, a.g.e.s. 1692

⁴³ İnsani Gelişme Raporu, a.g.e.s. 84

kaynak ülkeleri ile yakın bağlar sürdürürler. Sadece aile üyelerine para transferleri göndermekle kalmıyor, aynı zamanda edindikleri bilgileri eski meslektaşları ve işverenleriyle de paylaşıyorlar. Ortaya çıkan sınır ötesi bilgi akışları, inovasyon üzerindeki olumsuz etkiyi dengeleme potansiyeline sahiptir. Ayrıca, göçmenler ticaret bağlantılarının ve doğrudan yabancı yatırımların gelişmesine de katkıda bulunabilirler.⁴⁴ Son zamanlarda özellikle tarımda verimlilik düşüşü vardır. Ancak göçe katılanların büyük oranı kırsal kesimden geldiği için gönderilen havalenin kırsal alanlara aktarılması tarım için önemli bir finansman kaynağı olabilmektedir. Havaleler, en küçük ve en fakir ülkelerin özellikle uzaklık nedeniyle ek zorluklarla karşılaşanlar için etkili bir genel insani gelişme stratejisinin gerekli bir parçası olabilmektedir.⁴⁵

Diğer yandan, göçmenlerin döviz girdilerinin yalnız başına bir ülkeyi ekonomik yönden kalkındırmaya yetiyeceği ile ilgili örnek bulunmamaktadır. Göçmen girdilerinin bazı alanlarda olumlu etki yaratmasına rağmen bunun yanı sıra göç olgusunun kaynak ülkenin nüfustaki azalma, kaynak ülkenin hükümetlerinin milli kalkınma için diğer yolları izlemedikçe, göç olayının çoğu zaman göçmen gönderen ailelerin işsizlik ve ekonomik sorunlarına geçici bir çözüm oluşturduğu çıkarımlar arasındadır.⁴⁶ Prensip olarak, kaynak ülkenin nüfusunun sadece az bir payı göçe katılır. Bu pay oranı ne kadar yüksekse, kaynak ülkede kalan nüfus üzerindeki sonuçları o kadar derin olur.⁴⁷ Göç veren kaynak ülkede doğal olarak göçten dolayı nüfuste azalma ortaya çıkar. İlk başta bu o ülke için bir fayda olarak kabul edilebilir. Çünkü kamu hizmetlerine olan taleplerdeki azalma, bütçenin yükünü hafifletir. Oysa, nüfusun azalması sonucunda, devlete vergi ödeyenlerin sayısı azalır. Böylece kamu mallarının üretimindeki maddi durumda zayıflama ortaya çıkar. Yaygın korkulardan biri, çalışma yaşında olan genç nüfusun ülkeden ayrılmasının işgücü kıtlığına ve yaşlı nüfusun oranının yükselmesine yol açmaktadır. Bu durum ülkenin sosyal güvenlik sistemindeki ekonomik konularını zayıflatır. Çünkü

⁴⁴<https://guru.nes.ru/dialogi/migracziya-i-ekonomicheskij-rost-slozhnyie-vzaimosvyazi.html>

⁴⁵ İnsani Gelişme Raporu, a.g.e. s. 77,79

⁴⁶ Memişoğlu ve Yiğit, a.g.e. s. 47

⁴⁷ İnsani Gelişme Raporu, a.g.e. s.71

çalışma yaşındaki nüfusun ülkeden ayrılması, geride kalan yaşlı ve 18 altı yaşındakilerin vergisini ödeyen kişinin ayrılması demektir.⁴⁸ Kaynak ülke bakımından göç hareketinin en büyük kaybı beyin göçüdür. Çünkü bu durum kaynak ülke için gerekli olan insan kaynağından yoksullaşma anlamına gelmektedir. Nitelikli uzman elde etmek amacıyla bireylerin eğitimlerinde yüksek maliyetler veren ülkeler farklı nedenlerden dolayı yetiştirdikleri bu nitelikli vatandaşlarını göç nedeniyle diğer ülkelere kaptırmaktadır. Bu kişiler genel olarak geri dönmeme kararıyla ülkelerinden ayrılırlar.⁴⁹ Yüksek nitelikli uzmanların ülkeden ayrılması ve ekonomik olarak aktif nüfusun azalması nedeniyle ülkenin üretim potansiyelinde bir azalma ve sanayi, inşaat, ulaşım ve ekonominin diğer sektörlerinde personel kalitesinde bozulma ortaya çıkar. Entelektüel ortamın yoksullaşması, entelektüel topluluğun erozyona uğraması ve parçalanması ve kaybedilen yüksek vasıflı potansiyelin yenilenmesi maliyetini gerektiren profesyonel işgücü eksikliğini oluşturur. Kaynak ülkedeki demografik durum kötüleşebilir. Göçmenler yurtdışında ne kadar çok kalırsa, göçmen dövizleri o kadar küçülür ve anavatanlarıyla bağları giderek zayıflar.⁵⁰

Göç veren ülke bakımından bütün bir topluluk, bir bölge ve hatta bir ulusun tamamı etkilenebilir, bunların en güçlü olanı ise, göçmenin ayrıldığı geride kalan aileleri tarafından hissedilir. Gelişmekte olan birçok ülkede göç, yalnızca göçmenin değil, geniş aile üyeleri de dahil olmak üzere tüm ailenin geleceğini iyileştirmeyi amaçlayan bir aile stratejisidir. Genellikle gönderilen havaleler, kaynak ülkedeki göçmenin başlangıç maliyetlerini veya beklenen kazançlarını çok aşar. Bu transferler aile tarafından büyük yatırımları finanse etmek ve günlük tüketici ihtiyaçlarını karşılamak için kullanılabilir. Bu mali getiriye rağmen, ayrılık genellikle acı verici bir karardır ve hem göçmene hem de geride kalan aile üyelerine ciddi duygusal zararlar verir. Örneğin, Tacikistan'da yurt dışında çalışan kişilerin yüzde 80'i evlidir. Boşanma son yıllarda bu ülkede büyük bir sorun haline gelmiştir. Bunlar arasında telefon aracılığıyla boşananların sayısı gittikçe artmaktadır. Diğer iki ülkenin de bundan pek farkı bulunmamaktadır. Göç, kaynak ülkedeki cinsiyet ilişkilerini de etkileyebilmektedir. Kadınlar göç ettiği,

⁴⁸ Canbay ve Gülден, a.g.e. s. 97, 98

⁴⁹ Aykaç ve Yertüm, a.g.e. s. 11

⁵⁰ Rakovskya ve diğerleri, a.g.e. s. 6

özellikle çocuklara ve yaşlılara bakmakla ilgili geleneksel rolleri değiştirmektedir. Erkekler göç ettiğinde ise, kırsal kesimdeki kadınların yükü iki kat artmaktadır. Göçün bir sonucu olarak çocuk haklarıyla ilgili pek çok sorun yaşanmakta. Tüketim, eğitim ve sağlık açısından potansiyel faydaların aksine, evde kalan çocuklar göç sürecinden her çeşit olumsuz etkiler yaşamaktadır.⁵¹

Sonuç

Orta Asya ülkelerinden Kazakistan'ın göç hareketine pek katılmaması ülkenin ekonomik durumunun komşu ülkelere göre daha ileride olmasıyla açıklanabilir. Hatta Kazakistan Rusya Federasyonundan sonra gelen göçmen işçi alan başlıca ülke konumundadır. Türkmenistan açıkça tanımlanmış bir tecrit politikası izlediği, devletler arası entegrasyon derneklerine katılımı asgari düzeyde olduğu ve Rusya Federasyonuna doğru göç hareketine de katılımı olmadığı için ondan bahsedilmemiştir. Özbekistan, Tacikistan ve Kırgızistan ülkelerinin Rusya'ya olan nüfus göçünün işgücü kaynaklarının fazlalığına neden olan durum istikrarlı bir demografik büyümeye ve ekonomik durgunluğa dayanmaktadır. Tüm Sovyet sonrası cumhuriyetler kendilerini zihinsel, kültürel ve ruhsal yönden Rusya'ya daha yakın hissettiklerinden, Rus dilini ve Rus nüfusunun zihniyetini anladığından, bu ülkelerin siyasi seçkinleri neredeyse her zaman Rusya'ya odaklandığından ve ortak bir Sovyet dönemi tarihi geçmişine sahip olduklarından orada iş bulma şanslarını önemli ölçüde artırmaktadır. Bu nedenler entegrasyon süreçlerinde güçlü bir faktör olarak bilinmektedir. En önemlisi, işgücü göçünün temel nedeninin Rusya'daki nispeten yüksek ücretler olduğu belirtilmelidir. Orta Asya'daki büyük ölçekli göç süreçlerinin sosyo-ekonomik durumu etkileyen "beyin göçü", aktif çalışma çağındaki "kas göçü", bir ölçüde, toplumun belirli bir kesiminin uzun vadeli "sermaye kaçıışı" na yol açarak, kaynak ülke için olumsuz etkileri yaratmasına rağmen, işgücü göçmenleri tarafından gerçekleştirilen havaleler, Orta Asya'nın şu andaki ekonomik kritik durumuna etkili bir katkı sağlamaktadır. Genel olarak, bahsedilen bu işgücü göçü sadece insanların hayatta kalma aracı rolünü değil, aynı zamanda Sovyet sonrası alanda gerçek bir ekonomik

⁵¹ İnsani Gelişme Raporu, a.g.e. s 74, 76

entegrasyonun rolünü oynadığı söylenebilir. İşçi göçmenlerin aslında bu ülkeleri entegre ettiğini ve onları sıkı bir şekilde birbirine bağladığı olumlu etki olarak düşünülebilir. Yukarıda bahsedilen tüm etkilerin değerlendirilmesi sonucu sosyo-ekonomik kalkınmanın özellikleri dikkate alınarak göçün daha çok olumlu etkisi olduğu düşünülmektedir.

Kaynakça

- Abashin, S, 2015, Vozvraşenie domoy: semeynie i migratsionnie tsenarii v Uzbekistane, *Ab Imperio*, 3, ss. 125-165.
- Abashin, S, 2016, İ zdes' i tam: transnatsional'nie aspektı migratsii iz Tsentral'noy Azii v Rossiyu, *Vostok na Vostoke, v Rossii i na Zapade: transgraniçnie migratsii i diasporı*, Bildiri Kitabı, ss. 159-176, St. Petersburg.
- Adıgüzel, Y, 2016, *Göç Sosyolojisi*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Akayev, A, 2017, Migratsiya: formı i rol' v uluçşenii kaçestva jizni naseleniya, *Jurnal Ekonomiçeskie Nauki*, S. 2, ss. 195-202.
- Aykaç, M, Yertüm, U, 2016 Avrupa Birliği Göç Politikalarının Gelişimi: Misafir İşçi Kabulünden Sığınmacı Akınına, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, S. 70, ss.1-79.
- Canbay, T, Gülden, E, 2016, Göçün Mali Etkileri, Yönetim ve Ekonomi Dergisi 8 (2), ss. 94-101
- Gençer, A, Çiftçi, M, 2012, Dış Ticaretin Finansmanında Göçmen Gönderilerinin Rolü: Türkiye Örneği, *Sosyoekonomi Dergisi*, S. Ocak-Haziran,1, ss. 301-331.
- Ergeshbaev, U, 2009, Sovremennaya trudovaya migratsiya naseleniya stran Tsentral'noy Azii v Rossii, *Nauçnie Vedomosti*, S 7, ss.74-81.
- İnsani Gelişme Raporu, 2009, Posledstviya dlya mest proishojdeniya i mest naznaçeniya.
- İlimbetova, A, 2013, Faktori i ekonomiçeskie posledstviya jenskoy trudovoy migratsii v Rossiyu, *Vestnik Moskovskogo Universiteta*, S. 4, ss. 89-100.
- Memişoğlu, F, Yiğit, C, 2019, Uluslararası Göç Ve Kalkınma: Teori Ve Güncel Meseleler, *Yıldız Social Science Review*, C. 5, S. 1, ss.39- 62.

- Novojilova, E, (2013), Sovremennie mejdunarodnie migratsii: priçini, osobennosti, posledstviya, *Jurnal Obşestvo. Sreda. Razvitie*. S.1/26, ss. 101-106.
- Rakovskaya, S, Solovieva, N, Tumanova, A, 2013, Trudovaya migratsiya: posledstviya dlya stran-donorov i stran retsipientov, *Jurnal Sovremennie problemi nauki i obrazovaniya*, S. 3.
- Turdiev, T, 2018, Sotsiyo-ekologo-ekonomiçeskie posledstviya trodovoy migratsii naseleniya Kırgızstana, *Regional'naya ekonomika: teoriya i praktika*, C. 16, S. 11, ss. 2166 – 2176.
- Üçler, G, Özşahin, Ş, 2017, Göçmen Gönderileri ve Reel Efektif Döviz Kuru İlişkisi: Gelişmekte Olan Ülkelerde Hollanda Hastalığı Etkisi Üzerine Ampirik Bir Analiz, *Journal of Turkish Studies* (Türkiye Araştırmaları Dergisi), V 12/24, ss. 215-240.
- Yılmaz, A, 2014, Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri, *Turkish Studies*, S. 9/12, ss.1694-1695.
- Yugay, Y, 2022, Trudovaya migratsiya iz Tsentral'noy Azii v Rossiyu, *Jurnal Postsovetskie issledovanie*, C. 5, S. 2, ss. 206-219.

e-kaynaklar:

- [https://studme.org/57838/ekonomika/posledstviya_mezhdunarodnoy_trudovoy_migratsii,01.06.2023.](https://studme.org/57838/ekonomika/posledstviya_mezhdunarodnoy_trudovoy_migratsii,01.06.2023)
- [https://migranty.org/analitika-i-otchjoty/analitika/tendencii-sovremennoj-trudovoj-migracii-v-centralnoj-azii/?fbclid=IwAR0fXSPoBHXEE26Mc5xZrCrxyZVVCvoF2z9za0Dz8Xdy8nVDYor5hRPih0\),18.02.2020.](https://migranty.org/analitika-i-otchjoty/analitika/tendencii-sovremennoj-trudovoj-migracii-v-centralnoj-azii/?fbclid=IwAR0fXSPoBHXEE26Mc5xZrCrxyZVVCvoF2z9za0Dz8Xdy8nVDYor5hRPih0),18.02.2020)
- https://www.ng.ru/politics/2022-06-02/1_8452_migrants.html, 02.03.2023.
- <https://cabar.asia/ru/migranty-iz-tsentralnoj-azii-uezzhayut-iz-rossii>, 10.03.2023.
- <https://guru.nes.ru/dialogi/migracziya-i-ekonomicheskij-rost-slozhnyie-vzaimosvyazi.html>, 05.04.2023).
- <https://versia.ru/migranty-iz-srednej-azii-ustanavlivayut-svoi-poryadki>, 13.05.2023
- <https://regnum.ru/news/polit/3738627.html>, 02.06.2023.
- <https://www.azattyk.org/a/1334947.html>, 02.06.2023.